

Käyttöoikeuksien metatieto

Käyttöoikeuksien metatietojen kuvailu

Helmi 2019

Juha Hakala & KUMEA-työryhmä

OHJEEN TARKOITUS

Käyttöoikeuksien metatietojen kuvailuohje on päivitetty versio vuonna 2015 ilmestyneestä ohjeesta. Tässä ohjeessa on esitetty kaikki MARC 21 -formaatin käyttöoikeuksiin ja tekijänoikeuksiin liittyvät kentät ja esimerkit niiden käytöstä. Ohje koskee lähinnä e-aineiston kuvailua. Myös videoaineistoissa ja peleissä tarvitaan käyttörajoitushuomautuksia. Painetussa aineistossa käyttöoikeudet merkitään vain erityistapauksissa (esim. vain suvun käyttöön tarkoitettu painettu sukukirja).

Kuhunkin kenttään on merkitty, mihin entiteettiryhmään se kuuluu ja millä kuvailutasolla sitä on tarkoitus käyttää. Käytännön sovellusohjeet löytyvät myös [V erkköaineiston kuvailuohjeesta](#), [MARC 21/RDA-sovellusohjeesta](#), [Videotallenteiden kuvailuohjeesta](#) ja [Pelien RDA-ohjeesta](#).

Huom! Melinda-metatietovarannosta ja paikallistietokannoista löytyy edelleen hyvin monenlaisia fraaseja ja huomautuksia, jotka voivat olla ristiriidassa tämän ohjeen kanssa. Takautuvia korjauksia tietokantoihin voidaan tehdä mahdollisuuksien mukaan.

- [MARC 506 ja 540](#)
- [Standardized Terminology for Access Restriction \(star-sanasto\)](#) (linkki)
- [CC-lisenssit](#) (linkki)
- [MARC 542](#)
- [Esimerkkejä](#)

MARC 506 ja 540

Ekspressio/manifestaatio, käytetään perustason kuvailussa

506 - Huomautus pääsyrjoituksista (T)

Indikaattorit

- Ensimmäinen - Rajoitukset
 - # - Tieto puuttuu
 - 0 - Ei rajoituksia
 - 1 - On rajoituksia
- Toinen - Määrittelemätön
 - # - Määrittelemätön

Osakentät

- \$a - Pääsyrjoituksen ehdot
- \$b - Pääsyrlyvan antaja
- \$c - Fyysisen pääsyrn vaatimat järjestelyt
- \$d - Oikeutetut käyttäjät
- \$e - Pääsyrn ehtojen peruste
- \$f - Pääsyrjoitus standarditerminologiolla
- \$u - URI (linkki tiedostoon, jossa pääsyrjoitusta koskevaa lisäinformaatiota)
- \$2 - f-osakentässä käytetyn standarditerminologian lähde
- \$3 - Aineiston osa, jota tiedot koskevat
- \$5 - Organisaatio, johon kentän tiedot pätevät
- \$6 - Linkitys
- \$8 - Linkki- ja järjestysnumero

Yksittäistä organisaatiota koskevat pääsyrjoitukset merkitään vain omaan tietokantaan. Melindaan merkitään kenttään 506\$a fraasi: Käytettävissä lisenssin hankkineissa organisaatioissa. Tämä kattaa sekä organisaation verkossa käytettävät, tunnuksilla missä tahansa verkossa käytettävät että kirjastokortilla käytettävät aineistot.

Jos julkaisu on vapaasti verkossa, siitä merkitään aina tieto tähän kenttään muodossa:
506 0# \$a Aineisto on vapaasti saatavissa. \$f Unrestricted online access \$2 star

506 \$f- ja \$2-osakentät (star-sanasto) ovat pakollisia, jotta pääsyrjoitus on koneymmärrettävissä.

Kenttä on toistettavissa esim. erikielisiä huomautuksia varten. Osakentää \$5 ei merkitä yleiseen Melinda-huomautukseen. Paikallistietokannassa osakentää käytetään tarvittaessa, lähinnä yhteistietokannoissa (esim. Helka tai eri kirjastokimppojen kannat).

540 - Huomautus käytön ja kopioinnin ehdoista (T)

Indikaattorit

- Ensimmäinen - Määrittelemätön
 - # - Määrittelemätön
- Toinen - Määrittelemätön
 - # - Määrittelemätön

Osakentät

- \$a - Käytön ja kopioinnin ehdot
- \$b - Käyttöluvan antaja
- \$c - Käyttöehtojen peruste
- \$d - Oikeutetut käyttäjät
- \$u - URI. Linkki (URN tai URL) tiedostoon, jossa käyttöoikeustiedot esitetään standardimuodossa.
- \$3 - Aineiston osa, jota tiedot koskevat
- \$5 - Organisaatio, johon kentän tiedot pätevät
- \$6 - Linkitys
- \$8 - Linkki- ja järjestysnumero

Yksittäistä organisaatiota koskevat käyttöehdot ja lisenssit merkitään vain omaan tietokantaan. Melindaan merkitään vain vapaasti verkossa olevien julkaisujen lisenssit tai rajoittavat lisenssit silloin kun ne ovat voimassa kaikille organisaatioille.

540-kentässä annetaan sopimuksen identifiointiin tarvittavat tiedot. Kyseessä voi olla esimerkiksi sopimus, jolla yliopisto tai yliopiston tiedekunta tai laitos tarjoaa julkaisuja käytettäväksi, tai FinELibin aineistolisenssi. 540 \$a -osakentässä voidaan dokumentoida myös sopimuksessa määritellyt käyttöehdot tarvittaessa. -

540-kentässä tulisi käyttää vain yleisesti tunnettuja lisenssejä. Kentän 540 \$u linkki tehdään ensisijaisesti lisenssin tiivistelmään (esim. Creative Commons -lisenssit). Ellei sellaista ole, viitataan koko lisenssitekstiin. Jos lisenssi ei ole saatavissa verkossa, sen ydinkohdat kuvataan osakentässä 540 \$a.

Vapaakappaleaineistolle 540 \$u-linkki luodaan Finlexiin kulttuuriaineistolakiin (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071433>) ja orpoteoksille asianomaiseen lakiin (<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130764>).

Merkintö All rights reserved on vanhentunut eikä sitä tulisi tallentaa silloinkaan, kun sitä on käytetty kuvailtavassa aineistossa.

506- ja 540-kenttien periaatelinjauksia

Kentissä 506 ja 540 olevia saatavuus- ja käyttötietoja voidaan käyttää rajauksiin esim. Finnassa. Asiakas voi esimerkiksi rajata haun pelkästään sellaiseen aineistoon, joka on vapaasti käytettävissä joko Public Domain -merkinnän tai CC0-lisenssin perusteella, tai julkaisuihin joilla ei ole pääsyräjoituksia. Tehokas hakukäyttö edellyttää kuitenkin tietojen yhteismitallisuutta.

Vakiintuneita fraaseja löytyy Metatietosanakostosta kohdista [Aineiston saatavuuden rajoitukset \(manifestaatio\)](#), [Aineiston saatavuuden rajoitukset \(kappale\)](#), [Aineiston käyttöehdot \(manifestaatio\)](#) ja [Aineiston käyttöehdot \(kappale\)](#).

1. 506- ja 540-kentissä käytetään kuvailukieltä. Poimituissa tietueissa kentät muokataan niin, että käytetään kuvailukielisiä vakiintuneita fraaseja ja lisätään mahdollinen star-sanaston termi.
2. Jos aineiston tekijänoikeus on rauennut, kerrotaan 506 \$a:ssa aineiston olevan vapaasti saatavilla ja lisäksi 540 \$c:ssä viitataan Public domain -merkintään jotta asia tulisi mahdollisimman selväksi. 540 \$u -osakentään voidaan lisätä linkki Creative commonsin Public domain -määrittelyyn, joka on tarkoitettu tekijänoikeuksista vapaalle aineistoille.
3. Jos tekijänoikeus on voimassa, mutta tekijä on antanut dokumentin rajoituksetta käytettäväksi, kerrotaan 506\$a:ssa aineiston olevan vapaasti saatavilla, mutta 540 \$c:ssä viitataan lisenssiin, johon käyttö perustuu. Se voi olla esimerkiksi CC0, jota voidaan soveltaa esimerkiksi silloin, kun tekijänoikeuksista vapaa painettu aineisto digitoidaan ja halutaan osoittaa ettei digitaaliseen kopioon kohdistu (digitoijan asettamia) käytön rajoituksia. Digitoijan tiedot voidaan tällöin tallentaa 540 \$b:hen.
4. Kustantajien tai muiden toimijoiden 506- ja 540-kenttään tallennetut tiedot täydennetään ja/tai muokataan mahdollisuuksien mukaan näiden suositusten mukaisiksi, jotta aineiston hakumahdollisuudet Finnassa ja muissa hakupalveluissa olisivat yhtenevät muiden aineistojen kanssa.

Esimerkki 1.

506- ja 540-kentät aineistolle joka on käytettävissä rajoituksetta julkaisuvuoden perusteella eli julkaistu ennen vuotta 1878 (tekijänoikeus rauennut, kun julkaisemisesta on kulunut 140 vuotta). Merkitään sekä Melindaan että paikallistietokantaan.

506 0# \$a Aineisto on vapaasti saatavissa. **\$f** Unrestricted online access **\$2** star
540 ## \$c Public domain **\$u** <http://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/deed.fi>

Esimerkki 2.

Elokvien käyttöoikeusmerkintöjä

506 1# \$a Kielletty alle 18-vuotiailla.

506 0# \$a Sallittu kaikenikäisille.
540 ## \$a Esitysoikeus kirjastossa.

Esimerkki 3.

Yleisten kirjastojen Ellibs-aineistot

506 1# \$a Käytettävissä lisenssin hankkineissa organisaatioissa. **\$f** Online access with authorization **\$2** star *Melindassa*

506 1# \$3 Ellibs **\$a** Käyttöoikeus xx-kirjastokortilla. **\$f** Online access with authorization **\$2** star *Paikallistietokannassa*
540 ## \$3 Ellibs **\$c** *lisenssin nimi* **\$u** *linkki lisenssiin* *Paikallistietokannassa, jos lisenssin tiedot ovat käytettävissä*

Esimerkki 4.

Erikieliset pääsyräjoitushuomautukset 506-kentässä

506 1# †a Turun yliopiston opiskelijoille ja henkilökunnalle. **†f** Online access with authorization **†2** star

506 1# †a Students, faculty and staff of the University of Turku . **†f** Online access with authorization **†2** star

Esimerkki 5.

506- ja 540-kentät kausijulkaisulle josta osa on vapaasti käytettävissä, osa ei. Tässä tapauksessa kyse on sanomalehdestä jonka vuosikerrat 1881-1944 on digitoitu.

506 0# \$3 1881-1929 **\$a** Aineisto on vapaasti saatavissa. **\$f** Unrestricted online access **\$2** star

540 ## \$3 1881-1929 **\$c** Public domain **\$u** <http://creativecommons.org/publicdomain/mark/1.0/deed.fi>

506 1# \$3 1930-1944 **\$a** Käytettävissä vapaakappalekirjastoissa. **\$f** Online access with authorization **\$2** star

540 ## \$3 1930-1944 **\$a** Aineisto on käytettävissä tutkimus- ja muihin tarkoituksiin; **\$b** Kansalliskirjasto; **\$c** Kulttuuriaineistolaki **\$u** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071433>

Huomautus:

Jos aineisto on tarjolla kahdessa tai useammassa kirjastossa tai saman kirjaston eri yksiköissä eri käyttöehdoin, kenttiä voidaan toistaa. Oikeat kenttäparit muodostetaan \$3:n avulla.

Esimerkki 6.

506- ja 540-kentät elektroniselle väitöskirjalle joka on käytettävissä sekä vapaakappalekokoelmassa että Ethesis-palvelussa. Ethesis-version käyttö perustuu palvelun omaan lisenssiin.

506 1# \$3 Elektroninen vapaakappale **\$a** Käytettävissä vapaakappalekirjastoissa. **\$f** Online access with authorization **\$2** star

540 ## \$3 Elektroninen vapaakappale **\$a** Aineisto on käytettävissä tutkimus- ja muihin tarkoituksiin; **\$b** Kansalliskirjasto; **\$c** Kulttuuriaineistolaki **\$u** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071433>

506 0# \$3 Ethesis **\$a** Aineisto on vapaasti saatavissa. **\$f** Unrestricted online access **\$2** star

540 ## \$3 Ethesis **\$a** Yleisöllä on oikeus teoksen selailuun, kopiointiin ja tulostamiseen; **\$b** Helsingin yliopisto; **\$c** Ethesis -julkaisusopimus **\$u** <http://ethesis.helsinki.fi/fi/ohjeet/julkaisusopimus>

Huomautuksia:

506 \$3 liittyy aineiston myös siihen 856-kenttään, jossa on vastaava \$3.

JHS 189 (<http://www.jhs-suositukset.fi/web/guest/jhs/recommendations/189>) suositaa tekijänoikeuksien suojaaman datan julkistamiseen joko CC0 tai CC Nimeä 4.0 -lisenssiä. Ohje esittää vain nämä kaksi lisenssvaihtoehtoa. Tekijät tai korkeakoulut voivat kuitenkin käyttää mitä tahansa muutakin Creative Commons -lisenssiä eri versioineen, tai paikallisia lisenssejä. \$e-kenttään tulee lisenssiä vastaava (koneymärrettävä) koodi, jos sellainen on käytettävissä.

Esimerkki 7.

506-kentät kotimaiselle verkkolehdelelle joka on käytettävissä sekä vapaakappalekokoelmassa että Internet Archivessa.

506 1# \$3 Elektroninen vapaakappale **\$a** Käytettävissä vapaakappalekirjastoissa. **\$f** Online access with authorization **\$2** star

540 ## \$3 Elektroninen vapaakappale **\$c** Kulttuuriaineistolaki **\$u** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071433>

506 0# \$3 Internet Archive **\$a** Aineisto on vapaasti saatavissa. **\$f** Unrestricted online access **\$2** star

540 ## \$3 Internet Archive **\$c** Copyright Law of the United States **\$u** <http://www.copyright.gov/title17/>

Vaikka lisenssi on jokin muu kuin CC0 tai vastaava vapaan käytön salliva lisenssi, 506 \$a:ssa kerrotaan että aineisto on vapaasti saatavissa ellei lisenssi rajoita käyttötapojen lisäksi myös pääsyä aineistoon.

Lisenssissä määritellyt käytön rajoitukset tallennetaan 540-kenttään. Lisenssiehtojen ilmaisemista vapaana (ei konelukuisena) tekstinä osakentässä \$a tulisi välttää. Lisenssin nimen ilmoittaminen kentässä 540 \$c sekä lisätietoihin johtavan linkin tarjoaminen kentässä 540 \$u voivat antaa asiakkaalle riittävät tiedot lisenssin asettamista käytön rajoituksista. 506 koskee vain pääsyä, ei sitä mitä aineistolle voi tehdä sen jälkeen kun siihen on päässyt käsiksi.

540 \$u-osakenttään ei pitäisi tallentaa sopimusten, lisenssien tms. URL-osoitetta, vaan pysyvä tunniste (URN) joka linkitetään haluttuun URL-osoitteeseen URN-resolverissa. Linkin toimivuuden takaamiseksi lisenssi tai sen tiivistelmä voidaan tarvittaessa kopioida Kansalliskirjaston omalle palvelimelle.

Suomalaisten lakien ja asetusten osalta tulee viitata autenttiseen alkuperäislähteeseen, eli vapaakappaleaineiston osalta Finlexin Kulttuuriaineistolakiin. Ulkomaisen aineiston osalta lakiperusta tulee selvittää erikseen, esimerkiksi Internet Archiven tapauksessa se on (luultavasti) Yhdysvaltojen tekijänoikeuslaki.

Jos tietueessa on linkki kahteen tai useampaan teoksen kappaleeseen verkossa ja niiden käyttöoikeudet ovat erilaiset, voidaan käyttää osakenttää \$8 kenttien linkittämiseen.

Jos on olemassa mahdollisuus että sama aineisto voidaan lisensoida muiltakin välittäjiltä, välittäjän nimi mainitaan 540 \$3:ssa.

Esimerkki 8.

Lisensoitu aineisto (FinELib)

506 1# \$a Käytettävissä lisenssin hankkineissa organisaatioissa. **\$f** Online access with authorization **\$2** star **\$5** FI-NL
540 ## \$c FinELib-lisenssi **\$u** [Aineistot ja niiden käyttöoikeudet](#)

Esimerkki 9.

Sama aineisto on lisensoitu kahdelta välittäjältä eri organisaatioille. Esimerkki Helka-tietokannasta, jossa on useiden organisaatioiden tietoja.

506 1# \$3 Springer **\$a** Aineisto on käytettävissä Helsingin yliopiston verkossa. **\$f** Online access with authorization **\$2** star **\$5** FI-Hul
540 ## \$3 Springer **\$c** Helsingin yliopiston lisenssi **\$u** <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201510133690> **\$5** FI-Hul

506 1# \$3 EBL **\$a** Aineisto on käytettävissä Museoviraston tunnuksilla. **\$f** Online access with authorization **\$2** star **\$5** FI-B
540 ## \$3 EBL **\$c** Museoviraston lisenssi **\$u** http://www.nba.fi/fi/tietopalvelut/kirjasto/kirjaston_tietopalvelut/ekirjat **\$5** FI-B

Esimerkki 10.

Aineistossa on valmiina käyttöoikeuksien metatiedot joita pitää muokata.

Alkuperäiset tiedot:

506 0# \$a Open access.
540 ## \$a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International **\$u** <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Muokatut tiedot; luettelointikieleksi on vaihdettu suomi:

506 0# \$a Aineisto on vapaasti saatavissa. **\$f** Unrestricted online access **\$2** star
540 ## \$c CC BY-NC-ND 4.0 **\$u** <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.fi>

Esimerkki 11.

Metatietojen käyttöoikeuksien esittäminen

Metatietojen käyttöoikeus esitetään vain silloin, jos tietuetta ei saa kopioida vapaasti. Melindan tietueissa ei yleensä ole rajoituksia, mutta esimerkiksi FinELibin lisenssoimien aineistojen metatietojen poimintaluetteloitointi voi olla sopimuksen vastaista.

Jos poimintaluetteloitointi on kielletty, kieltö ilmaistaan suomeksi ja englanniksi seuraavasti:

540 ## \$3 Metadata **\$a** Ei poimintaa. No copying; **\$b** Ebrary.

Jos lisenssi sallii poimintaluetteloinnin mutta vaatii lähteen mainitsemista, käytetään 040- ja 540-kenttiä seuraavasti:

040 ## \$a DLC **\$d** FI-NLF
540 ## \$3 Metadata **\$a** Poiminta sallittu lähde nimeten; **\$b** Library of Congress.

Esimerkin tietue on poimittu Kongressin kirjastosta, mutta Kansalliskirjasto on muokannut sitä. Kongressin kirjastoa on käytetty tässä vain esimerkkinä; kirjasto ei todellisuudessa rajoita poimintaluetteloitointia mitenkään.

Standardized Terminology for Access Restriction (star-sanasto) (linkki)

MARC 21 -formaatin 506-kentän osakenttä \$f on määritelty niin, että siihen merkitään pääsyräjoitus standardoidussa muodossa Star-sanastoa käyttämällä. Osakentässä \$a käytetään Metatietosanaston mukaisia kuvailukielisiä termejä.

Unrestricted online access	0	No restrictions
Online access with authorization	1	Restrictions apply
Preview only	1	Restrictions apply
No online access	1	Restrictions apply
Restrictions unspecified	blank	No information provided

CC-lisenssit (linkki)

CC-lisensseistä käytettävät lyhenteet (lähde [Wikipedia: Creative Commons](#))

Päälisenssit kirjoitetaan siten, että ensimmäisenä on kirjainyhdistelmä CC. Tätä seuraa välilyönti ja väliviivoilla eroteltu luettelo lisenssiehtojen lyhenteistä. Ehdosta ensimmäinen on aina BY, jonka jälkeen tulee mahdollinen NC ja jota seuraa mahdollinen kolmas ehto. Ehtojen jälkeen annetaan versionumero ja haluttaessa kieli.

Ehtoja yhdistelemällä saadut päälisenssit ovat:

CC BY	Creative Commons ByAttribution	Nimeä
-------	--------------------------------	-------

CC BY-SA	Creative Commons ByAttribution-ShareAlike	Nimeä-JaaSamoin
CC BY-ND	Creative Commons ByAttribution-NoDerivatives	Nimeä-Ei muutoksia
CC BY-NC	Creative Commons ByAttribution-NonCommercial	Nimeä-Epäkaupallinen
CC BY-NC-SA	Creative Commons ByAttribution-NonCommercial-ShareAlike	Nimeä-Epäkaupallinen-JaaSamoin
CC BY-NC-ND	Creative Commons ByAttribution-NonCommercial-NoDerivatives	Nimeä-Ei muutoksia-Epäkaupallinen

- Nimeä (CC BY)
- Nimeä-JaaSamoin (CC BY-SA)
- Nimeä-Ei muutoksia (CC BY-ND)
- Nimeä-Epäkaupallinen (CC BY-NC)
- Nimeä-Epäkaupallinen-JaaSamoin (CC BY-NC-SA)
- Nimeä-Ei muutoksia-Epäkaupallinen (CC BY-NC-ND)

Peruslisenssien lisäksi Creative Commonsilla on erityinen CC0-lisenssi, jolla tekijä voi luopua kaikista oikeuksistaan teokseen siinä määrin kuin se on lainsäädännön puitteissa mahdollista. Suomessa tekijä ei voi luopua **moraalisista oikeuksistaan**, joten tekijän nimi tulee aina mainita.

CC-lisenssien uusin versio on tätä kirjoitettaessa 4.0. Käyttöoikeuksien metatiedoissa on viitattava siihen lisenssiin ja versioon, joka julkaisussa tai sen metatiedoissa nimetään. Creative Commons -lisenssin versionumero ja kieli annetaan lisenssin lyhenteen jälkeen; esim CC BY 4.0 FI. Lisenssin kieli ilmaistaan ISO 639-1 -standardin kahden merkin mittaisella koodilla.

MARC 542

542 - Huomautus tekijänoikeudesta (T)

Teostason tieto, kansallisbibliografia voi merkitä (lähinnä auktoriteettitietueisiin)

Indikaattorit

- Ensimmäinen - Yksityisyys
 - # - Tieto puuttuu
 - 0 - Yksityinen
 - 1 - Julkinen
- Toinen - Määrittelemätön
 - # - Määrittelemätön

Osakentät

- \$a – Henkilötekijä
- \$b – Henkilötekijän kuolinaika
- \$c – Yhteisötekijä
- \$d – Oikeudenomistaja
- \$e – Oikeudenomistajan yhteystiedot
- \$f – Tekijänoikeusmerkintö
- \$g – Tekijänoikeuden päivämäärä
- \$h – Tekijänoikeuden uudistamispäivämäärä
- \$i – Julkaisuaika
- \$j – Julkaiseemattoman teoksen valmistumisaika
- \$k – Julkaisija
- \$l – Tekijänoikeudellinen tila
- \$m – Julkaistu / ei julkaistu
- \$n – Huomautus
- \$o – Tekijänoikeushuomautuksen tekopäivä
- \$p – Julkaisu- tai valmistumismaa
- \$q – Tekijänoikeustiedon tuottaja
- \$r – Tekijänoikeuslain toimivalta-alue
- \$s – Tekijänoikeustiedon lähde, joko luetteloinnin kohde tai muut lähteet
- \$u - URI. Linkki (URN tai URL) tiedostoon, jossa käyttöoikeustiedot esitetään standardimuodossa.
- \$3 - Aineiston osa, jota tiedot koskevat
- \$6 - Linkitys
- \$8 - Linkki- ja järjestysnumero

542-kenttään tallennetaan sekä tekijänoikeuteen että lähioikeuteen liittyvät tiedot.

Luettelointikieli on suomi tai ruotsi. Tekijänoikeudellisen statuksen ilmaisemiseen ei ole vielä sovittu standarditerminologiaa.

Pakolliset osakentät a, b, l ja r. Lain toimivalta-alueen ilmaiseminen (maakoodilla) on tärkeää sen vuoksi, että lainsäädännön erojen vuoksi aineisto joka on vapaata yhdessä maassa voi olla suojattu toisessa.

Esimerkki 1

Tekijänoikeudet rauenneet tekijän kuolinvuoden perusteella, tieto kuolinvuodesta on peräisin Asterista

542 1# \$a Leino, Eino **\$b** 1926 **\$l** tekijänoikeudet rauenneet **\$q** FI-NL **\$r** FI **\$s** Asteri

542 1# \$a Alanus, Georgius Christophori **\$b** 1664 **\$l** tekijänoikeudet rauenneet **\$o** 20140404 **\$q** FI-NL **\$r** FI **\$s** Asteri

542 1# \$a Kivi, Aleksis **\$b** 1872 **\$l** tekijänoikeudet rauenneet **\$o** 20140902 **\$q** FI-NL **\$r** FI **\$s** Asteri

Esimerkki 2

Tekijänoikeudet rauenneet julkaisuajankohdan perusteella – tekijä tuntematon

542 1# \$i 1756 **\$l** tekijänoikeudet rauenneet **\$o** 20140611 **\$q** FI-NL **\$r** FI

542 1# \$i 1731 **\$l** tekijänoikeudet rauenneet **\$n** tekijänoikeudellinen tila määritelty julkaisuvuoden perusteella **\$o** 20140404 **\$q** FI-NL **\$r** FI

Esimerkki 3

Tekijänoikeus voimassa, tekijä elossa, tiedot ovat julkisia, \$u-osakentässä tarjotaan linkki tekijänoikeuslakiin.

542 1# \$a Härkönen, Anna-Leena **\$l** tekijänoikeudet voimassa **\$o** 20140930 **\$q** FI-NL **\$r** FI **\$s** Asteri **\$u** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

Tekijänoikeus voimassa, tekijä edesmennyt, tiedot ovat julkisia ja ne on poimittu verkosta

542 1# \$a Jansson, Tove **\$b** 2001 **\$d** Oy Moomin Characters Ltd **\$l** tekijänoikeudet voimassa **\$o** 20140930 **\$q** FI-NL **\$r** FI **\$s** www.muumimailma.fi

Huomautuksia:

Oikeuksien haltija (haltijat) tallennetaan aina kun ko. luonnollinen tai juridinen henkilö (henkilöt) on (ovat) tiedossa.

Jos kaikkia oikeuksien haltijoita ei ole yrityksistä huolimatta löydetty, julkaisua käsitellään orpoteoksena ja osakenttään \$d tallennetaan MARC 21 -ohjeistuksen mukaisesti fraasi "undetermined".

Jos julkaisun tekijänoikeudellinen status on tuntematon koska tekijän kuolinvuotta ei tiedetä, osakenttään \$l tallennetaan MARC 21 -ohjeistuksen mukaisesti fraasi "undetermined" jos kuolinvuotta ei yrityksistä huolimatta ole pystytty selvittämään.

Osa julkaisusta on tekijänoikeuksien suojaamaa, osa ei

542 1# \$3 Teksti **\$a** Kivi, Aleksis **\$b** 1872 **\$l** tekijänoikeudet rauenneet **\$o** 20140902 **\$q** FI-NL **\$r** FI

542 1# \$3 Kuvitus **\$a** Tantt, Erkki **\$b** 1985 **\$l** tekijänoikeudet voimassa **\$o** 20150119 **\$q** FI-NL **\$r** FI

Esimerkki 4

Aineisto (esimerkiksi valokuva) ei ylitä teoskynnystä vaan saa vain lähioikeussuojan, joka ei ole enää voimassa.

542 1# \$a Kultala, Kalle **\$b** 1991 **\$i** 1961 **\$l** lähioikeudet rauenneet **\$o** 20140930 **\$q** FI-NL **\$r** FI

Esimerkki 5

Orpoteos.

542 1# \$a määrittämätön **\$d** määrittämätön **\$i** 1974 **\$l** määrittämätön **\$o** 20150110 **\$q** FI-NL **\$r** FI **\$u** <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130764>

542 1# \$a määrittämätön **\$d** määrittämätön **\$i** 1934 **\$l** tekijänoikeudet rauenneet **\$r** FI **\$u** <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20130764>

Huomautuksia:

Jos orpoteoksen ilmestymisestä on kulunut enemmän kuin 70 vuotta, sen tekijänoikeudet ovat rauenneet, vaikka tekijää / tekijöitä ei ole kyetty löytämään.

Periaatelinjauksia

1. Formaatisia ei ole pakollisia osakenttiä, mutta ainakin osakentät \$a, \$b, \$l, \$r ja (ellei tekijää tiedetä) \$i pitää tallentaa, koska ne ovat tekijänoikeuslain määrittelemän suoja-ajan mahdollisesti muuttuessa välttämättömiä teoksen tekijänoikeudellisen tilan uudelleen määrittelemiseksi. \$l on tärkeä varsinkin silloin kun tulkitaan että aineistolla on vain lähioikeuden suoja.
2. Osakenttään \$q on suositeltavaa tallentaa ISIL-koodi, koska se on kieliriippumaton eikä muutu kirjaston nimen mahdollisesti muuttuessa. Koodista voidaan myös periaatteessa generoida kirjaston nimi eri kielillä
3. \$r-osakenttään on tallennettava Suomen maakoodi fi aina kun tekijänoikeuspäätös perustuu Suomen lainsäädäntöön. Muiden maiden osalta maakoodin tallentaminen on suositeltavaa.
4. Tiedon lähde eli osakenttä \$s tulee tallentaa. Kuolinvuoden osalta voidaan viitata Asteriin ja julkaisuvuoden osalta Kansallisbibliografiaan. Perikuntia koskevat tiedot voivat olla peräisin eri lähteistä, kuten tekijänoikeusjärjestöiltä (Sanasto, Kopiosto, Gramex).
5. \$u-osakenttään on suositeltavaa tallentaa / luoda ohjelmallisesti linkki Suomen tekijänoikeuslakiin tai lakiin orpoteosten käyttämisestä kun aineisto on kotimaista. Linkit ulkomaiden lainsäädäntöön voidaan tallentaa jos tarvittavat verkko-osoitteet ovat tiedossa.
6. Suomen lainsäädännön mukaan yksittäiset tietueet eivät saa luettelosuojaa (vaan vain koko tietokanta). Tietueilla voi kuitenkin olla sopimukseen perustuva käytön rajoitus, mutta se merkitään vain kenttään 506, ei kenttään 540.

Esimerkkejä

Opinnäyte, joka on CC Nimeä-EiMuutoksia-EiKaupallinen -lisenssin nojalla käytettävissä (Niemi, Matti: Prosessilämmön talteenotto ja hyödyntäminen tuloilman lämmityksessä):

506 0# \$a Aineisto on vapaasti saatavissa. **\$f** Unrestricted online access **\$2** star

540 ## \$c CC BY-NC-ND 1.0 **\$u** <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/1.0/fi/>

542 1# \$a Niemelä, Matti **\$I** tekijänoikeudet voimassa **\$o** 20141015 **\$q** FI-NL **\$r** fi **\$s** Theseus **\$u** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

856 40 \$u <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201304214696>

Opinnäyte joka on käytettävissä Europeanan sopimusmallin mukaan (Hacklin, Marianne: MARC-luettelointiformaatin ja BIBFRAME-luettelointimallin vertaileva analyysi):

506 0# \$a Aineisto on vapaasti saatavissa. **\$f** Unrestricted online access **\$2** star

540 ## \$a Europeana Free access - no re-use **\$u** <http://www.europeana.eu/portal/rights/rr-f.html>

542 1# \$a Hacklin, Heidi-Marianne **\$I** tekijänoikeudet voimassa **\$o** 20141015 **\$q** FI-NL **\$r** fi **\$s** Theseus **\$u** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

856 40 \$u <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014092614225>

Opinnäyte, jonka metatiedoissa on kerrottu käyttöehdot vapaatekstinä (Melakari-Mustonen, Paulina & Taivalkoski, Marko: Oven avaus tulevaisuuden journalismiin):

506 0# \$a Aineisto on vapaasti saatavissa. **\$f** Unrestricted online access **\$2** star

540 ## \$a Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

542 1# \$a Melakari-Mustonen, Paulina; Taivalkoski, Marko **\$I** tekijänoikeudet voimassa **\$o** 20141015 **\$q** FI-NL **\$r** fi **\$s** Asteri **\$u** <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1961/19610404>

856 40 \$u <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014091614006>